

İSA'YA RAĞMEN HIRİSTİYANLIK

Hıristiyan Kutsal Metinlerindeki Bilinmeyen Çelişkiler

Bart D. EHRMAN

Tercüme
Mahmut AYDIN

eski
reni
YAYINLARI

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 603

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 79

Kitap Adı: **İsa'ya Rağmen Hıristiyanlık** Hıristiyan Kutsal Metinlerindeki Bilinmeyen Çelişkiler
Book Title: **Jesus, Interrupted** Revealing the Hidden Contradictions in the Bible
(and Why We Don't Know About Them).

ISBN: 978-605-5978-87-7

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786055978877

Yazar | Author: Bart D. EHRMAN

Mütercim | Translator: Mahmut AYDIN | orcid.org/0000-0001-7662-3931

Kurum | Institution: Samsun Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02brte405

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 2

Sayfa Sayısı | Pages: 336

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCM | Hıristiyan İlahiyatı | Christianity: theology

BISAC: REL067000 | Hıristiyanlık / Tarih ve Eleştirisi | Christianity / History & Criticism

THEMA: QRHP | Hıristiyanlık ve Kutsal Kitap Çalışmaları | Christianity and Biblical studies

LC: BS511 | Kutsal Kitap Eleştirisi ve Yorumu | Criticism and interpretation of the Bible

Atıf Bilgisi | Cite as: Ehrman, Bart D. *İsa'ya Rağmen Hıristiyanlık Hıristiyan Kutsal Metinlerindeki Bilinmeyen Çelişkiler*. Terc. Mahmut Aydın. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İSA'YA RAĞMEN HİRİSTİYANLIK

Hıristiyan Kutsal Metinlerindeki Bilinmeyen Çelişkiler

Bart D. EHRMAN

Tercüme
Mahmut AYDIN

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Prof. Dr. Bart D. EHRMAN

Ekim 1955 yılında Kansas eyaletinin Lawrence kentinde dünyaya gelen Bart D. Ehrman, Moody Kitab-ı Mukaddes Enstitüsü'nde Kitab-ı Mukaddes dersleri aldıktan sonra lisans derecesini 1978'de Wheaton Kolej'den doktora derecesini de 1985 yılında Princeton Teoloji Okulu'ndan almıştır. Ehrman hocalık kariyerine 1988 yılında Rutgers Üniversitesi'nde başlamış ve burada dört yıl görev yapmıştır. Halen James A. Gray ordinaryüs profesör olarak Kuzey Karoline Üniversitesi Dini Çalışmalar bölümünde tam zamanlı olarak çalışmaktadır.

Yeni Ahit ve erken dönem Hıristiyanlık uzmanı olan Ehrman Kuzey Amerika'nın önde gelen alimlerinden biridir. Otuzun üzerinde kitap ve sayısız makalenin yanında çok sayıda kitap eleştirisi kaleme almış ve pek çok söyleşide de yer alarak oldukça popüler bir bilim insanı haline gelmiştir. Ehrman'ın lisans öğrencilerine yönelik ders kitapları ve genel okuyucuya yönelik de pek çok çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: *İsa'yı Yanlış Aktarmak* (Misquoting Jesus), *Tanrı Sorunu* (God's Problem), *Uydurma* (Forged), *İsa Nasıl Tanrı Oldu* (How Jesus Became God), *Sekteye Uğramış İsa* (Jesus Interrupted) ve *Hıristiyanlığın Zaferi* (The Triumph of Christianity, *New York Times*'in en iyi satanlar (best sellers) listesinde yer almıştır). Ehrman'ın bazı eserleri yirmiden fazla dile tercüme edilmiştir. Ehrman aynı zamanda UNC Lisans Öğrenci Öğretim Ödülü (1993), Philip ve Ruth Hettleman Sanatsal ve Akademik Başarı Ödülü (1994), Gordon Gray Eğitimde Mükemmellik Ödülü (2008) ve Amerika Hümanist Birliği tarafından Dini Özgürlük Ödülü (2011) dâhil olmak üzere sayısız akademik ödül, hibe ve burs kazanmış bir bilim insanıdır.

Born in October 1955 in Lawrence, Kansas, Bart D. Ehrman studied biblical courses at Moody Bible Institute before earning his bachelor's degree from Wheaton College in 1978 and his doctorate from Princeton Theological Seminary in 1985. He began his academic career in 1988 at Rutgers University, where he worked for four years before joining the Department of Religious Studies at the University of North Carolina, where he is currently a full-time faculty member as the distinguished James A. Gray Professor.

A leading expert on the New Testament and early Christianity, Ehrman is one of North America's foremost scholars. He has written over thirty books, numerous articles, and countless book reviews and has participated in many interviews, making him a widely recognized academic figure. In addition to textbooks for undergraduate students, Ehrman has also authored several works for general readers. Some of his notable books include *Misquoting Jesus*, *God's Problem*, *Forged*, *How Jesus Became God*, *Jesus Interrupted*, and *The Triumph of Christianity*, the latter of which made it to *The New York Times* bestseller list. Several of Ehrman's works have been translated into more than twenty languages.

Ehrman has received numerous academic awards, grants, and fellowships, including the UNC Undergraduate Teaching Award (1993), the Philip and Ruth Hettleman Award for Artistic and Scholarly Achievement (1994), the Gordon Gray Award for Excellence in Teaching (2008), and the Religious Liberty Award from the American Humanist Association (2011).

Mütercim Hakkında | About the Translator

Prof. Dr. Mahmut AYDIN

1968 yılında Samsun'un 19 Mayıs ilçesinde doğdu. 1990 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1991 yılında aynı Fakülte'nin Dinler Tarihi bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. 1993 yılında yüksek lisansını tamamladıktan sonra Mayıs 1994'de doktorasını yapmak üzere Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından İngiltere'ye gönderildi. Birmingham Üniversite'sinde doktorasını tamamlayarak Temmuz 1998'de Türkiye'ye döndü ve Nisan 1999'da Dinler Tarihi Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atandı. Nisan 2003'te doçent, Ocak 2009'da da profesör unvanını alan Aydın'ın ulusal ve uluslararası yayımlanmış birçok çalışması bulunmaktadır. Yayımlanmış çalışmalarından bazıları şunlardır:

- *Modern Western Christian Theological Understandings of Muslims Since the Second Vatican Council*, Washington DC: The Council For Research in Values and Philosophy, 2002.
- *Monologdan Diyaloga: Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyalogu*, Ankara: Ankara Okulu, 2001.
- *İsa: Tanrı mı, İnsan mı? Dinler Arası Diyalog Bağlamında İsa-Mesih'in Konumu Sorunu*, İstanbul: İz Yayıncılık, II. Baskı, 2015.
- *Tarihsel İsa: İmanın Mesih'i'nden Tarihin İsa'sına*, Ankara: Ankara Okulu, II. Baskı, 2015.
- *Hıristiyan, Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları*, Ankara: Ankara Okulu, 2005.
- *Dinlerarası Diyalog: Mahiyet, İlkeler ve Tartışmalar*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2008.
- *Hz. İsa'ya Ne Oldu: Hıristiyan ve İslam Geleneğinde İsa-Mesih'in Akbeti Sorunu*, Ankara: Otto Yayınları, II. Baskı, 2016
- *Dinler Tarihi: Tarih, İnanç, İbadet*, İstanbul: Ensar, II. Baskı, 2018.
- *Hıristiyanlık: Tarih, İnanç ve Uygulama*, İstanbul: Ketebe Yayınları, II. baskı, 2021.

Mahmut Aydın was born in 1968 in the 19 Mayıs district of Samsun, Türkiye. He graduated from the Faculty of Theology at Ondokuz Mayıs University in 1990. In 1991, he was appointed as a research assistant in the Department of History of Religions at the same faculty. Upon completing his master's degree in 1993, he was sent to England by Ondokuz Mayıs University in May 1994 to pursue his doctorate. He completed his PhD studies at the University of Birmingham and returned to Turkey in July 1998. In April 1999, he was appointed as an assistant professor in the Department of History of Religions. He became an associate professor in April 2003 and was promoted to a full professor position in January 2009.

Aydın has numerous national and international publications. Some of his published works include:

- *Modern Western Christian Theological Understandings of Muslims Since the Second Vatican Council*, Washington DC: The Council For Research in Values and Philosophy, 2002.
- *From Monologue to Dialogue: Christian-Muslim Dialogue in Contemporary Christian Thought*, Ankara: Ankara Okulu, 2001.
- *Jesus: God or Man? The Question of Jesus Christ's Status in the Context of Interfaith Dialogue*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2nd Edition, 2015.
- *The Historical Jesus: From the Christ of Faith to the Jesus of History*, Ankara: Ankara Okulu, 2nd Edition, 2015.
- *Religious Pluralism and Claims of Absolutism from Christian, Jewish, and Muslim Perspectives*, Ankara: Ankara Okulu, 2005.
- *Interfaith Dialogue: Nature, Principles, and Debates*, İstanbul: Pınar Publishing, 2008.
- *What Happened to Jesus? The Question of Jesus Christ's Fate in Christian and Islamic Traditions*, Ankara: Otto Publishing, 2nd Edition, 2016.
- *History of Religions: History, Belief, Worship*, İstanbul: Ensar, 2nd Edition, 2018.
- *Christianity: History, Belief and Practice*, İstanbul: Ketebe, 2nd Edition, 2021.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ-----	11
ÖN SÖZ-----	21

BİRİNCİ BÖLÜM

İNANCA TARİHSEL SALDIRI -----	25
AKADEMİ ÖĞRENCİSİNİN KİTAB-I MUKADDES'LE TANIŞMASI-----	26
KİTAB-I MUKADDES'LE İLGİLİ SORUNLAR-----	30
AKADEMİDEN VAAZ KÜRSÜSÜNE-----	37
TARİHSEL-ELEŞTİREL METODU KABUL ETME-----	41

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA KADAR ÇELİŞKİ -----	45
BAŞLANGIÇ ÖRNEĞİ: MARKOS VE YUHANNA'DA İSA'NIN ÖLÜMÜ-----	49
İSA'NIN DOĞUMU VE YAŞAMINA İLİŞKİN ANLATILARDAKİ ÇELİŞKİLER-----	56
İsa'nın Doğumu-----	56
İsa'nın Şeceresi-----	63
İsa'nın Yaşamından Diğer Çelişkiler-----	67
<i>İsa Vafiz Olurken Gökten Gelen Ses Ne Söyledi?</i> -----	67
<i>Vafiz Edildikten Sonraki Gün İsa Neredeydi?</i> -----	69
<i>Yair'in Kızı Ölü müydü?</i> -----	69
<i>İsa'dan Yana Olan ve Ona Karşı Olan Kim?</i> -----	70
<i>İsa'nın Elçilik Görevi Ne Kadar Sürmüştür?</i> -----	70
Çile Anlatılarındaki Çelişkiler-----	71
<i>Pilatus'un Huzurunda Yargılanma</i> -----	71
<i>Yahuda'nın Ölümü</i> -----	74
<i>Diriliş Anlatıları</i> -----	76
<i>Çile Öyküsündeki Diğer Farklılıklar</i> -----	79
PAVLUS'UN YAŞAMI VE YAZILARIYLA ALAKALI ÇELİŞKİLER-----	82
SONUÇ-----	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞİŞKEN GÖRÜŞLER YIĞINI -----	93
BAŞLANGIÇ ÖRNEĞİ: MARKOS VE LUKA'DA İSA'NIN ÖLÜMÜ -----	96
Markos'ta İsa'nın Ölümü -----	97
Luka'da İsa'nın Ölümü -----	99
Netice -----	102
YUHANNA VE SİNOPTİK İNCİLLER ARASINDAKİ	
BAZI TEMEL FARKLILIKLAR -----	103
Muhtevadaki Farklılıklar -----	104
Vurgudaki Farklılıklar -----	106
<i>Bakire Doğum ve Enkarnasyon</i> -----	107
İsa'nın Öğretilerindeki Farklılıklar -----	110
<i>Markos'ta İsa'nın Öğretisi</i> -----	110
<i>Yuhanna'da İsa'nın Öğretisi</i> -----	113
İsa'nın mucizeleri -----	116
PAVLUS VE İNCİL YAZARLARI ARASINDAKİ	
BAZI TEMEL FARKLILIKLAR -----	119
Kurtuluş ve Şeriat Konusunda Pavlus ve Matta -----	120
<i>Pavlus'un "Aklanma" Görüşü</i> -----	121
<i>Pavlus ve Matta'nın Şeriatla İlgili Görüşleri</i> -----	124
YENİ AHİT'TEKİ DİĞER FARKLI BAKIŞ AÇILARI -----	128
İsa Niçin Öldü?-----	128
İsa Ne Zaman Tanrı'nın Oğlu, Rab ve Mesih Olmuştur? -----	130
Tanrı Putperestlerin Cahilliğini Görmezden Geldi mi? -----	131
Roma Devleti İyiliğin mi Yoksa Kötülüğün mü Gücüdür? -----	133
SONUÇ -----	134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİTAB-I MUKADDES'İ KİMLER YAZDI? -----	137
İNCİLLERİ KİMLER YAZDI? -----	137
İlk Gözlemler: Görgü Tanıklıkları Olarak İnciller -----	138
İncillerin Yazarları -----	140
Papias'ın Tanıklığı -----	144
İreneyus ve Diğerlerinin Tanıklığı -----	148
YENİ AHİT'TE UYDURMA VAR MIDIR? -----	150
Antik Dünyada Sahte İsimle Yazma -----	151
<i>Tanımlar</i> -----	151
<i>Antik Dünyada Sahteciliğin Yaygınlığı</i> -----	152
<i>Sahtecilik Yapmanın Nedenleri</i> -----	154
<i>Erken Dönem Hıristiyan Sahtecilikleri</i> -----	160

Pavlus'un Sahte Mektupları -----	162
2. <i>Selanikliler</i> -----	163
Koloseliler ve Efesliler-----	165
<i>Pastoral Mektuplar</i> -----	169
YENİ AHİT'İN DİĞER KİTAPLARINI KİMLER YAZDI? -----	173
SONUÇ: KİTAB-I MUKADDES'İ KİMLER YAZDI? -----	176

BEŞİNCİ BÖLÜM

YALANCI MI, MECZUP MU, YOKSA RAB Mİ?

TARİHSEL İSA'YI KEŞFETMEK -----	179
İSA HAKKINDA ERKEN BİLGİ KAYNAKLARIMIZ -----	183
Sözlü Gelenekler -----	185
İsa'nın Yaşamını Yeniden İnşa İçin Diğer Kaynaklar-----	188
Tarihsel Malzemenin Doğruluğunu Belirleme Kriterleri -----	193
APOKALİPTİK BİR PEYGAMBER OLARAK İSA -----	198
İsa'nın Öğretileri -----	198
İsa'nın Eylemleri ve Faaliyetleri -----	204
<i>Vaftiz</i> -----	204
<i>On İki Havari</i> -----	205
<i>Şifacı ve Cin Çıkartan İsa</i> -----	206
<i>Kudüs'e Yolculuk</i> -----	207
<i>Mabet'in Temizlenmesi</i> -----	208
<i>İsa'nın Tutuklanması</i> -----	210
<i>İsa'nın Kendisi Hakkında Öğrettikleri</i> -----	211
İSTİTRAT: DİRİLİŞ VE İSA'NIN YAŞAMINDAKİ DİĞER MUCİZELER -	214

ALTINCI BÖLÜM

KİTAB-I MUKADDES'İN BİZE GELİŞİ -----	223
YENİ AHİT'İN "ORJİNAL" METNİ -----	225
KUTSAL METİN KANONUNUN ŞEKİLLENİŞİ -----	232
Erken Dönem Hıristiyan Kilisenin Müthiş Çeşitliliği -----	234
<i>Ebionitler</i> -----	234
Markioncular -----	236
<i>Muhtelif Gnostik Gruplar</i> -----	238
<i>Proto-Ortodoks Hıristiyanlar</i> -----	240
KANONİK OLMAYAN BAZI KUTSAL METİNLER -----	241
Ebionitlerin İncili -----	242
Kiptice Tomas İncili-----	242
Tekla'nın İşleri-----	244
Üçüncü Korintliler -----	245

Barnabas'ın Mektubu -----	246
Petrus'un Vahyi -----	247
Kıptiçe Petrus'un Vahyi -----	248
KANONUN OLUŞTURULMASINA SEBEP OLAN TARTIŞMALAR ---	249
Petrus İncili Örneği -----	250
Erken bir Kanon Teşebbüsü: Muratorian Kanonu -----	253
ERKEN DÖNEM KİLİSESİNDE ORTODOKSLUK VE SAPKINLIK ---	255
Eusebius'un Ortodokslik ve Sapkınlığa İlişkin Görüşleri -----	256
Walter Bauer'in Bomba Etkisi Yaratan Eseri -----	256
Bauer'den Sonra -----	258
ÇATIŞMANIN SİLAHLARI -----	260
Ruhban Sınıfı -----	260
Akait -----	261
Kanon -----	262
SONUÇ -----	266

YEDİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLIĞI KİM İCAT ETTİ? -----	269
ÇİLE ÇEKEN BİR MESİH -----	271
Hıristiyanların Mesih'e Dair Görüşleri -----	272
Yahudilerin Mesih Beklentileri -----	272
Hıristiyan İddialarının Temelleri -----	277
YAHUDİ KARŞITI AYRI BİR DİN OLARAK HİRİSTİYANLIK -----	281
İsa'nın ve İlk Takipçilerinin Dini -----	281
İsa'nın Sonraki Takipçilerinin Yahudi Karşiti Öğretileri -----	283
Hıristiyanlardaki Yahudi Karşıtlığının Artmasının İzahı -----	286
İSA'NIN ULÛHİYETİ -----	291
İsa Ne Zaman Tanrı'nın Oğlu Oldu? -----	291
Yuhanna'nın Topluluğunda Mesih'in Ulûhiyeti -----	294
Aynı Sonuca Ulaşan Diğer Yollar -----	297
TESLİS DOKTRİNİ -----	299
Kaç Tanrı Var Sorusu ve Bazı Cevaplar -----	300
İki Hetero-Ortodoks Çözüm -----	301
<i>Patripassianizm</i> -----	302
Aryüscülük -----	304
CENNET VE CEHENNEM -----	306
Ölüm Sonrası Yaşama İlgili Erken Dönem Apokaliptik Görüşler -----	307
Apokaliptik Vizyonun Dönüşümü -----	310
SONUÇ -----	313

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İNANÇ MÜMKÜN MÜDÜR? -----	315
Tarihsel Eleştiri ve İnanç -----	317
Tarih ve Mit -----	321
İnanıcı Terk Etme-----	323
Tarihsel Eleştirisinin Teolojik Değeri -----	325
O Halde Kitab-ı Mukaddes Niçin Hâlâ İncelenip Araştırılıyor?-----	328
DİZİN -----	331